

Zgodovina delovanja zavoda MKC Maribor

Mladinski kulturni center Maribor ima na kulturno-umetniškem področju ter na področju urbane in mladinske kulture v Mariboru dolgoletno tradicijo. Predhodnik MKC Maribor je Klub mladih (oz. COPAM – center za organizacijo prostočasnih aktivnosti mladih pri MK ZSMS – Mestni konferenci Zveze socialistične mladine Slovenije), ki je začel delovati leta 1966 v prostorih imenitne zgradbe na Orožnovi ulici 2 v središču mesta, kjer sedaj domuje rektorat univerze, kot eden izmed mnogih mladinskih klubov v takratnem režimu, ki je mladinske kulturne centre ustanavljal kot alternativo obstoječim kulturnim institucijam, v resnici pa z namenom organiziranega preživljanja prostega časa mladih in (nadzorovane) socializacije mladine.

V sedemdesetih letih je v Mariboru razvita živahna rock scena, del katere je tudi Klub mladih, kjer potekajo glasbeni večeri oz. plesi za mladino, koncerti, decembra 1975 denimo v Klubu mladih poteka prvi mariborski knjižni sejem s prodajno razstavo otroške in mladinske literature.

V začetku osemdesetih se Klub mladih sooča z materialnimi in pravnoformalnimi težavami in doživlja občasna zaprtja in obdobja nedelovanja, glasbena sekcija MKC spiše pobudo o ustanovitvi glasbeno scenske delavnice Gustav v kletnih prostorih OŠ Gustav Šilih, kjer bi bil tudi prostor za vaje za glasbene skupine. Že leta 1984 se pod okriljem Kluba mladih in vzoru ljubljanskega študentskega radia oblikuje pobuda za mladinski radio v Mariboru (pobudniki Andrej Fištravec, Jože Kos-Grabar, Vasja Eigner, Aleš Razpet, Rajko Muršič, Irena Polak in drugi), ki začne obratovati konec osemdesetih pod imenom MARŠ oz. Mariborski radio študent. 19. decembra 1986 MKC Maribor pod vodstvom funkcionarja MK ZSMS Andreja Fištravca ter koordinatorske dejavnosti Zorana Predina, ki ga kasneje nasledi Dušan Hedl, odpre prenovljene

prostore Kluba MKC Maribor s šankom. Ob glasbeni sekciji v osemdesetih aktivno delujejo še video sekcija, neformalna skupina Inkriminalni kolektiv ustanovljena konec leta 1983, ki izdaja fanzine s področja alternativne kulture, glasbe in literature, v Klubu mladih deluje uredništvo Kmečkih & rockodelskih novic, mladinskega časopisa, ki izhaja med letoma 1984 do 1989 in je naslednik časopisov Lolipop, Benjamin in No.1, v uredništvu pa vse do konca osemdesetih delujejo Vasja Eigner, Andrej Fištravec, Maja Godina, Jože Kos-Grabar, Božidar Novak, Peter Andrej, Bojan Sedmak, Darinko Kores Jacks, Bojan Labovič, Aleš razpet, Lucijan Vihar in številni drugi, tudi npr. Jani Kovačič kot ljubljanski dopisnik. Leta 1988 se Klub mladih preimenuje v Klub MKC, iz katerega konec leta 1993 po več desetletjih prizadevanj za samostojno organizacijsko obliko nastane javni zavod MKC Maribor. Prva direktorica Nadja Čobal je zavod vodila do leta 1995, med letoma 1990 in 1994 je vodila galerijo Media Nox, pri razstavah je občasno sodelovala tudi Aleksandra Kostić, kasnejša dolgoletna vodja KID Kibla in kuratorica razstav v Kibeli in kiblinem Portalu. Pod okriljem Kluba MKC je deloval priljubljeni MKC klub, ki je prirejal punk in rock koncerte, aktivne so bile video sekcija Orto video pod vodstvom Jožeta Slačka, design Švic Art pod vodstvom Bena Artnaka, založba Front rock pod vodstvom Dušana Hedla, v prostorih galerije je potekal cikel predavanj Vesela znanost ... Že v Klubu MKC so se formirali nekateri programi, ki jih MKC Maribor še vedno izvaja: literarni program je bil zasnovan leta 1989 kot literarna sekcija MKC Črka, ki je spočetka delovala pod vodstvom Jožeta Kosa-Grabarja, kasneje jo je vodil Tomaž Brenk, od leta 2002 pa jo vodi Petra Kolmančič. Formiral se je galerijski program – Galerija88 je sprva delovala na Orožnovi 2 in nastala na pobudo Dušana Hedla, Andreja Kusteca in Jasne Božič Hedl, kasneje se je pod umetniškim vodstvom Nadje Čobal preimenovala v galerijo Media Nox in po vmesni prekinitvi, ko je zavod izgubil svoj domicil na Orožnovi 2 (mladinska kultura je bila iz Orožnove ulice razvpito izgnana kot »straniščna kultura« – za takšno jo je promoviral tedanji rektor dr. Ludvik Toplak) začela leta 2001 delovati na novi lokaciji na prenovljenem

Židovskem trgu, kjer deluje še danes pod umetniškim vodstvom izmenjujočih se kuratorok in kuratorjev (Dragica Marinič, Marko Pak, Mario Berdič, Miroslav Cukovic, Maja Pardeilhan, Nina Jeza, Petra Čeh), zadnja leta v koordinaciji Sonje Gregorn.

Že v letu ustanovitve MKC Maribor kot javnega zavoda je bil v stari galeriji Media Nox izpeljan prvi festival performansa z imenom Sen žice, ki ga je vodil Beno Artnak, festival se kasneje preimenuje v Multikulturni teden in nato v Performo, mednarodni festival performansa in umetniških akcij s področja uprizoritvene umetnosti in plesa, ki je potekal med letoma 2000 in 2019 ter gostil številne subverzivne domače in tuje performanse. MFRU ali Mednarodni festival računalniških umetnosti poteka pod okriljem zavoda od leta 1994 na pobudo Jožeta Slačka in še vedno velja za eno od osrednjih slovenski institucij računalniške umetnosti, ki s svojo stalno dejavnostjo skrbi za njeno prepoznavnost in razvoj. Umetniški vodje festivala so med drugim bili in bili: V burnih časih izselitve in iskanja nove lokacije, se izmenjuje tudi vodstvo zavoda. Čobalovo za kratek čas kot vršilec dolžnosti direktorja nasledi dotedanji koordinator dejavnosti Aleš Herga, za njim za kratke čas zavod vodi Mitja Režman, leta 1997 pa direktorica postane Dragica Marinič.

Mladinski kulturni center Maribor po tem, ko se formira kot javni zavod, razvije dodatne programe, ki sčasoma postanejo del redne dejavnosti zavoda. Zavod po selitvi iz Orožnove ulice deluje na Ljubljanski ulici 4 v prostorih kompleksa nekdanjega hotela Mariborski dvor, zgrajenega leta 1925. Že od leta 1997 je MKC Maribor nosilec in koordinator prireditev, ki v sklopu večdnevnega programa potekajo pod imenom Slovenski dnevi knjige v Mariboru pod geslom Ko te napiše knjiga. Ob številnih prireditvah je festival najbolj znan po knjižnem sejmu na prostem na Grajskem trgu ter po izvorni umetniški skulpturi Časovna kapsula v UKM. Pobudniki projekta so bili literati Tomaž Brenk, Borut Gombač in Zdenko Kodrič, od leta 2004 festival vodi Petra Kolmančič. Do leta 2011 smo pod okriljem zavoda izvajali tudi bogat glasbeni program,

ki ga je vodil Dušan Hedl (projekt fuzije sodobne poezije in rokavske glasbe Rokerji pojejo pesnike s koncerti in edicijo zgoščenk, Festival etno glasbe, mednarodni punk festival No border jam – eden večjih evropskih tovrstnih festivalov, glasbeni festival avtorske glasbe mladih rokavskih skupin MKC Underground). Glasbeno dejavnost znova obudi sodelavec Željko Milovanović, ki od leta 2016 organizira festival Jazz 'ma mlade z nastopom mladih perspektivnih džezovskih zasedb na Židovskem trgu, ustanovi pa tudi Vinyl fabriko, produkcijsko-izobraževalno enoto za zapisovanje glasbe in drugih zvokov na gramofonske plošče.

Na iniciativo direktorice Dragice Marinič (1997-2007) se začne MKC Maribor intenzivno razvijati na področju mladinske politike in kulture, v tem času producira poleg rednih programov letno še okrog 40 dodatnih umetniških in mladinskih projektov. Aktivno deluje v Mreži mariborskih info točk za mlade MB MINA in z drugimi mladinskimi centri na nacionalni ravni v mreži MAMA, kjer si med drugim prizadeva za sistematizacijo delovnega mesta mladinski delavec oz. mladinska delavka. Konec devetdesetih (1998-2000) MKC Maribor v sodelovanju z SNG Maribor izvaja program Gledališke šole za mlade, ki pod umetniškim vodstvom Vilija Ravnjaka pripravlja delavnice s področja gledališke in filmske igre ter dramaturgije, pripravlja pa tudi javne gledališke uprizoritve. V začetku novega tisočletja dr. Vesna Vuk Godina in dr. Andrej Fištravec v klubu KGB več sezon izvajata cikel pogovorov in predavanj s področja sociologije, filozofije, estetike in politične teorije z nazivom Družabno družboslovje. V leto 2001 segajo začetki LGBTQ+ gibanja v Mariboru in širši okolici, takrat se na pobudo Petre Kolmančič pod okriljem MKC Maribor ustanovi program za LGBTQ+ za mlade, ki deluje še danes, v zadnjem desetletju sta ga vodili Marja Guček in Doris Špurej (skupina Lingsium, časopis El Magazin, projekti Akcija strpnosti, Maribor skozi rožnata očala, Parada ponosa, LGBT filmski večeri in festival LGBT filma; Mavrični junij, Samorogov Roadtrip, certifikat LGBT prijazno, Podporna skupina za mlade LGBTQIA+ osebe,

priročnik Kvir abeceda, antologija Srca v igri - izbor leposlovnih del mladih slovenskih avtoric_jev LGBTQ).

Leta 2002 je v okviru programa galerije Media Nox na Židovskem trgu postavljena skulptura Pet organskih nevarnosti Marijana Mirta, ki postane ena od znamenitosti trga. Leta 2005 galerija Media Nox prične z večletnim projektom Cikel razstav mladih umetnikov Artnox (kurator Mario Berdič, od leta 2005 - 2013).

S sredstvi Evropske unije v okviru projekta Regio Art (program EU Interreg III) pridobi MKC Maribor leta 2006 nov produkcijsko-prireditveni prostor na Koroški ulici - Kulturni inkubator, namenjen ustvarjanju pogojev za produkcijo novih intermedijskih umetniških vsebin. Leta 2019 postane Kulturni inkubator sedež platforma za sodobno umetnost KonS, katere partner MKC Maribor si v okviru vsebin projekta prizadeva za vzpostavitev boljših pogojev in okoliščin za vzdrževanje in razvoj sodobne raziskovalne umetnosti v Sloveniji. KonS v Kulturnem inkubatorju vodita nova sodelavca Miha Horvat in Eva Nadj, vodja izobraževalnega in delavničarskega programa je Marko Lük. Med letoma 2007 in 2009 zavod vodi Aleš Novak, po njegovem predčasnem odhodu postane konec leta 2009 vršilka dolžnosti Marja Guček. V tem času poteka v izvedbi programa MKC Črka prva ulična akcija Poezija na mestnih ulicah avtorja Nina Flisarja - do leta 2022 je bilo ustvarjenih 170 izvirnih plakatov, na katerih se družita sodobna poezija in ilustracija, ki so od leta 2020 na ogled in v branje v digitalizirani obliki na spletni strani MKC Maribor.

Leta 2010 vodenje MKC Maribor prevzame Nina Arsenovič, v njenem mandatu se na pobudo ustanovitelja sedež zavoda preseli na novo lokacijo, kjer od leta 2011 razpolaga z novimi pisarniškimi prostori, dvema predavalnicama ter sodobno opremljenim hostlom Pekarna z rezidenčnim centrom za umetnike in ustvarjalce, ki je

lociran v kompleksu Kulturnega centra Pekarna, Ob železnici 16, kjer je od tega leta pa vse do danes novi sedež MKC Maribor. V tem obdobju MKC Maribor začne delovati tudi kot upravitelj infrastrukture v pritličju upravne zgradbe Kulturnega centra Pekarna ter prostorov na Koroški cesti 18, ki so namenjeni infrastrukturni podpori nevladnemu sektorju. Galerija Media Nox v sodelovanju s Filozofsko fakulteto Maribor leta 2011 uvede nov program Mladi kustos, v okviru katerega pripravljajo razstave študentje umetnostne zgodovine – bodoči kustosi – pri predmetu Praktično usposabljanje. Program MKC Črka leta 2011 prične s produkcijo videopoezije, umetniškega povezovanja sodobne slovenske poezije avtorjev mlajše generacije z video deli umetnikov različnih profilov, oboje pa je nadgrajeno z zvočno ali glasbeno opremo, do leta 2022 sproduciramo več kot 25 kratkih video del. Izbrani programi in projekti MKC Maribor so leta 2012 uvrščeni v program Evropske prestolnice kulture 2012 (večtedenska ulična performativna instalacija Intelektualne kurbe Zorana Srdića Janežiča, MFRU, Dnevi knjige) ter leto kasneje v program Evropske prestolnice mladih 2013 (projekt organiziranega prostovoljstva mladih, Živa knjižnica pod vodstvom Marje Guček in po vzoru danske mladinske organizacije Ustavi nasilje z namenom preprečevanja nasilja med mladimi – leta 2018 izdamo priročnik za mladinske delavce avtoric Tanje Veber in Marje Guček *Uporaba metode žive knjižnice v mladinskem delu* ter projekt Banka idej - lokalni finančni sklad za mlade z idejami prav tako pod vodstvom Marje Guček, ki leta 2015 dobi državno priznanje Mladinskega sveta Slovenije za *Naj mladinski projekt*, vodja projekta pa leto kasneje priznanje za izjemne dosežke v mladinskem sektorju). Po izteku naziva Evropska prestolnica mladih - Maribor 2013 je Mestna občina Maribor vzpostavila Platformo Mladi Maribor s spletnim portalom in Festivalom Mladi Maribor kot trajnostni učinek in nasledstvo projekta, leta 2015 je skrbništvo platforme prevzel MKC Maribor, ki od takrat s svojim predstavnikom, mladinskim delavcem Željko Milovanovićem, aktivno deluje tudi v Mreži Evropskih prestolnic mladih.

Leta 2013 je vzpostavljena spletna galerija Web Nox.

Leta 2015 vodenja zavoda prevzame Maja Malus Azhdari, vodja Hostla Pekarna postane Zdenka Borak in v tem obdobju dobi hostel prvo priznanje Turistične zveze Slovenije za najgostoljubnejše mladinsko prenočišče v državi. Po letu 2015 MKC Maribor intenzivno razvija svoje delovanje na področju različnih mednarodnih evropskih programov in projektov, največkrat pod okriljem Erasmus+ kot partner ali nosilec projektov (npr. Com'On Europe – evropska platforma za participatorni proračun za mlade, Eye-Network – produkcijo mladinskih gledaliških predstav na temo antifašistične tradicije, Be Active - Shape Europe (BASE) - vključevanje mladih in aktivno evropsko državljanstvo, FinLit - *Finančna pismenost mladih za opolnomočenje mladih in hitrejšo finančno neodvisnost*, Youth Capital to Youth Capital - izboljšanje kvalitete mladinskega dela v Evropi; Youthland19.27 – dobre prakse integracije mladih v procese sooblikovanja mladinskih programov; Coherent – večanje participacije mladih v družbi).

Na mednarodni dan boja proti homofobiji leta 2016 na Glavnem trgu v Mariboru v okviru programa Maribor skozi rožnata očala izvedemo performans Ohcet, s katerim opozarjamo javnost, da morajo biti pravice LGBT+ skupnosti del vsakodnevnega, ne le priložnostno političnega diskurza. Decembra 2016 sodelujemo pri projektu Zgodba o klopeh in ljudeh avtorice Liljane Jarh in v koprodukciji z društvom Ljubor na Židovskem trgu postavimo unikatno javno instalacijo, avtorsko klop arhitekta Janka Rožiča, ki jo je zasnoval s sodelavci iz Odprtega kroga.

Med letoma 2016 in 2018 MKC Maribor izvaja projekt delavnic in usposabljanj za mladino Delat grem!, skozi katerega udeleženci krepijo različna znanja in kompetence na področju zaposlovanja, projekt vodita in izvajata Andrej Gulič in Tanja Veber.

Zavodu se pridruži nova sodelavka Doris Špurej, ki se pod okriljem projekta Delat grem! ukvarja z integracijo mladih z manj priložnostmi, predvsem mladih tujcev živečih v Mariboru (migrantov, beguncev, oseb s statusom mednarodne zašite ...) ter konec leta 2018 z Marjo Guček sodeluje pri vzpostavitvi Središče medkulturnega dialoga Maribor, namenjeno prosilcem za mednarodno zaščito, državljanom tretjih držav in vsem, ki želijo spoznati kulturo novih someščanov. V okviru omenjenega projekta skupina sodelavk (Nina Marin, Mojca Marič, Tanja veber, Doris Špurej, Marja Guček in Sarah Bevc) izda priročnik za mladinske delavce Vključevanje oseb z begunsko izkušnjo v mladinsko delo.

Leta 2016 začne literarni program MKC Črka razvijati serijo večerov slamovske poezije Ožuljeni jezik, ki se razvije v izjemno priljubljen žanr, dogajanje kulminira leta 2020, ko MKC Maribor organizira evropsko prvenstvo v slamovski poeziji. Leta 2017 ob dvajsetletnici festivala Slovenski dnevi knjige v Mariboru v Univerzitetni knjižnici Maribor postavimo umetniško instalacijo Časovna kapsula, v kateri shranjujemo še neobjavljena besedila gostujočih avtorjev, odprli pa jo bomo leta 2027 ob 30. obletnici festivala. Istega leta vzpostavimo tudi spletno trgovino galerije Media Nox, kjer promoviramo perspektivne mlajše likovne umetnike in v sodelovanju z njimi prodajamo njihova umetniška po dostopnih cenah, avtorje predstavljamo tudi v obliki spletne razstave Web Nox. Leta 2018 dobi naša organizacija certifikat LGBT prijazno delovno okolje.

Prvo Parado ponosa, znano tudi kot Maribor Pride, izpeljemo leta 2019 pod sloganom Ljubezen ne izbira, zakaj bi ti?, drugo pa pod sloganom Zate. Zame. Za nas leta 2021 v organizaciji programa Maribor skozi rožnata očala.

Nova sodelavka Lina Valant Sičanovič razvija nove skupnostne projekte na območju Kulturnega centra Pekarna in Kulturnega inkubatorja. Leta 2019 je pod njenim vodstvom objavljen prvi javni poziv za izvedbo projektov na področju mladinskega dela, kulture in družbe za področje Kulturnega centra Pekarna, leta 2021 pa preko participativnega proračuna Mestne občine Maribor prvi razpis za izvedbo delavnic v prostorih Kulturnega inkubatorja na temo učenja otrok programiranja in robotike.

Leta 2020 vodenje zavoda prevzame Marja Guček, ki sodeluje z zavodom že vse od leta 2009. V letu 2021 postane MKC Maribor upravitelj Doživljajskega igrišča, ki ga je leta 2010 v Malem betnavskem gozdu vzpostavil *Center za pomoč mladim*. Leta 2021 vzpostavimo program literarnih rezidenc za avtorje iz pobratenih mest Maribora ter za mlade perspektivne književnike in prevajalce pod okriljem programa MKC Črka.

Hostel Pekarna tudi pod novim vodstvom prejme naziv Najgostoljubnejše mladinsko prenočišče (leta 2021), leta 2022 pa vodja hostla postane Maja Stoporko, hostel pa zasede odlično tretje mesto v svoji kategoriji. Pod okriljem festivala Slovenski dnevi knjige v Mariboru postane v letu 2022 MKC Maribor pokrovitelj nagrade Vasje Cerarja za najboljši prevod mladinske književnosti, ki jo podeljuje društvo Slovenskih književnih prevajalcev. Maja 2022 ustanovimo skupno iniciativo Kulturna četrt Židovska, pobudnik katere so galerija Media Nox ter kulturno-umetniške organizacije, ki delujejo na Židovski ulici in Židovskem trgu.

Pripravila Petra Kolmančič

Koordinatorica in organizatorica kulturnih programov

VIRI:

Jože Kos Grabar ml.

ALTERNATIVNA SCENA V MARIBORU IN OKOLICI V '80 LETIH XX. STOLETJA

Usedline, poudarki, izbirki ..., ki so preživeli čas

Opomba:

Pričujoči sestavek, napisan v letu 2013, je bil objavljen v reviji Dialogi, št. 10/13

Viri: Zofijini ljubimci

